

DELO Z NADARJENIMI UČENCI: KAKO USPEŠNI SO LAHKO ŠTUDIJSKI KROŽKI V OSNOVNI ŠOLI

POVZETEK

Predstavljena je oblika neformalnega učenja v študijskih krožkih na primeru dela z nadarjenimi učenci. Osnovna načela dela v študijskem krožku (participacija učencev/udeležencev pri izbiri vsebine, organizacija dela in učenja sta prepuščeni učencem, prav tako identifikacija in realizacija izobraževalnih in akcijskih ciljev ipd.) so dobra podlaga za delo z učenci, ki si želijo aktivnejšega in samoiniciativnejšega načina učenja. Študijski krožki, ki temeljijo na demokratičnih načelih učenja, tako pomagajo dopolniti vnaprej predpisane osnovnošolske programe in spodbujati pri učencih vedoželjnost, ki so jo pripravljene skupaj zadovoljevati v učni skupini krožku in tudi v širši skupnosti.

Ključne besede: študijski krožki, nadarjeni učenci, medgeneracijsko sodelovanje, raziskovanje v humanistiki in družboslovju, neformalno učenje

WORK WITH GIFTED STUDENTS – SUCCESSFULNESS OF STUDY CIRCLES IN PRIMARY SCHOOLS - ABSTRACT

The article presents informal learning in study circles, organized for gifted pupils in primary schools. The principles underlying the concept of study circles (learners' participation in the selection of the contents and organization of work and learning, identification and realization of educational and action plans, etc.) form a solid basis for work with the children who wish to be more active and to take self-initiative in their learning. Study circles, which incorporate democratic learning principles, are a welcome way of learning. They supplement the mandatory primary school curricula and motivate learners in their quest of knowledge, which they are willing to share in study circles at school and in the wider community.

Keywords: study circles, gifted pupils, intergenerational cooperation, research in social sciences and humanities, informal learning.

UDK: 37.091.33

Pred leti, ko sem se zaposlila na Osnovni šoli Leskovec pri Krškem, sem dobila priložnost za delo z nadarjenimi učenci, in sicer na področju raziskovanja v družboslovju in humanistiki. Pred tem sem delala v izobraževanju odraslih, kjer sem se seznanila z različnimi pristopi in metodami izobraževanja odraslih, med slednjimi je bila tudi teoretična in praktična poglobitev v učenje in delovanje študijskih krožkov. V tem času sem ugotovila, da je ta neformalna oblika učenja zelo priljubljena med odraslimi in da se je v slovenskem prostoru dobro »prijela«, zato sem se odločila, da bistvo študijskih krožkov

prenesem v osnovno šolo. Vsekakor je treba omeniti, da formalno to ni način, ki ga izvaja Andragoški center Slovenije, je pa osnova (oblika in metoda dela), ki jo lahko uporabimo pri delu z osnovnošolsko mladino.

V nadaljevanju sledi krajša predstavitev dela z nadarjenimi učenci v osnovni šoli, ki poteka že osmo leto pod nazivom Raziskovanje v humanistiki in družboslovju. Dejavnost je namenjena učencem od šestega do devetega razreda. Učenci se samostojno odločijo za sodelovanje v krožku. Krožek poteka zunaj pouka in učenci za to delo

niso posebej ocenjeni. Vodita jih interes in želja po drugačnem, neformalnem učenju in druženju.

OBLIKA IN METODA DELA

Delo poteka kot študijski krožek; tj. delo v manjši raziskovalni skupini, ko učenci skupaj z mentorjem/učiteljem sooblikujejo izobraževalne interese (izbor učne teme), določijo izobraževalne in akcijske cilje, izberejo vire učenja, način in ritem dela, sprotno in končno evalvacijo. Na koncu vsakega srečanja se skupaj dogovorijo, načrtujejo in razdelijo delo za naslednje srečanje. Na srečanjih se učenci udeleženci krožka sprti dogovarjajo in odločajo o usmeritvi in obsegu nadaljnjih korakov, ki vodijo k uresničevanju izobraževalnih oziroma akcijskih ciljev. Najpogosteje se to nanaša na porazdelitev nalog v skupini, npr.: kdo bo poiskal pisni vir in ga analiziral, kdo bo vzpostavil prvi stik z informatorjem, kdo bo poiskal osnovne podatke na spletnih straneh ipd.

Pomembna je participacija učencev v vseh fazah izobraževalnega procesa; pri izbiri področja, ki ga bodo proučevali, opredelitvi podciljev (izobraževalnih in akcijskih), iskanju učnih virov, metod dela ter načina predstavitve rezultatov učenja v skupini. Tako se učijo soustvarjanja ter skupne odgovornosti pri uresničevanju postavljenih izobraževalnih in akcijskih ciljev. Poleg usvajanja novih vsebin se učijo tudi uporabljati pridobljeno znanje. Z učenci se skupaj odločimo o načinu predstavitve raziskovalnih dosežkov (internetna predstavitev, objava prispevka v lokalnem časopisu, prispevek za šolsko glasilo, sodelovanje na nacionalnih tekmovanjih). O svojem delu skupina širše poroča že med delovanjem krožka in potem ob zaključku. Medij predstavitve izberejo učenci.

IZBOR VSEBINE

Temo, ki jo bo krožek raziskoval, določijo učenci skupaj z mentorjem že na prvih srečanjih. Mentor vnaprej pripravi izbor tem, s katerimi bi se lahko ukvarjali v krožku. Nabor predlaganih tem pomaga prebuditi interese učencev, na koncu pa so učenci tisti, ki odločijo, kaj bi se radi učili. To naredimo tako, da učenci po principu možganske nevihte naštejejo teme, ki jih zanimajo, mogoče o nekaterih že nekaj vedo, pa bi želeli svoje znanje poglobiti in ga predstaviti še drugim v skupini. Na podlagi identificiranih izobraževalnih potreb nato izberemo temo (ali več njih), ki je bila najpogosteje predlagana.

Delo v šolskih študijskih krožkih vključuje različne faze, in sicer od identificiranja izobraževalnih (etapnih in končnih) ciljev do uresničevanja akcijskih ciljev. V fazi identifikacije izobraževalnih vsebin in ciljev se učenci učijo tolerance in sprejemanja različnosti interesov ter skupne odgovornosti pri uresničevanju načrtovanih ciljev.

Vsak krožek torej določi področje, ki ga bo raziskoval. Teme, ki jih obravnavamo, se povezujejo s širšim geografskim območjem in tudi z domačim krajem. Tako se učenci seznanijo z glavnimi kulturnimi/družbenimi skupinami v širšem okolju in tudi z značilnostmi domačega kraja.

CILJI DELA V ŠTUDIJSKEM KROŽKU

Kot je bilo že navedeno, je delo v krožku osredotočeno na uresničevanje izobraževalnih

Participacija učencev je pomembna v vseh fazah izobraževalnega procesa.

(učenci se nekaj novega naučijo) in akcijskih ciljev (uporabnost znanja v praksi, pridobljeno znanje prenašati na druge).

Izobraževalni in akcijski cilji

Delo temelji na pridobivanju in analizi zgodovinskih in etnografskih virov. Učenci se učijo analizirati in uporabljati različne vire informacij. Poudarek je na iskanju podatkov iz pisnih virov (znanstvena in poljudnoznanstvena literatura, arhivsko gradivo). Tu se učenci učijo analize, doslednosti in postopnosti dela s pisnimi viri. Drugi viri (spletne strani, intervjuji, videoposnetki) dopolnjujejo pisne vire.

V krožku učenci spoznavajo različne vsebine in strategije raziskovanja. Področje raziskovanja obsega širše družbeno in geografsko okolje, pri čemer se učenci spoznavajo z različnimi kulturami (geografska, jezikovna, religiozna, prehranska raznolikost, načini oblačilnih praks, tradicionalna glasba ipd.) ter raziskujejo posebnosti domačega kraja (zgodovinski, etnografski, sociološki vidik).

Raziskovanje širšega družbenega okolja

Veliko zanimanje kažejo za raziskovanje bolj oddaljenih civilizacij, pri čemer je mišljena tako časovna kot geografska oddaljenost. Učenci obravnavajo različne civilizacije, tako sodobne iz današnjih dni kot tudi iz preteklosti. Med priljubljenimi temami so Indija, Kitajska, Avstralija, Srednja in Južna Amerika, antična Grčija, skandinavske dežele. Zelo priljubljeno je seznanjanje z oddaljenimi kulturami, kot so kultura Majev, Inkov, Keltov, Aboriginov, komaj odkritih plemen južnoameriškega pragozda ipd. Predmet raziskovanja je zelo širok in obsega tako vsakdanje življenje prebivalcev, njihove običaje, religijo, mitologijo. Pri proučevanju

posameznih civilizacij in kulturnih praks se podrobneje dotaknemo religijskih konceptov, saj določajo vsakdanje življenje ljudi na obravnavanih območjih.

Vsako leto povabimo v skupino tudi gosta, običajno popotnika ali poznavalca izbrane dežele, da nam predstavi posebnosti posamezne kulture in opiše svojo izkušnjo. Tako smo bolj spoznali Vietnam, Avstralijo, Kambodžo, Južnoafriško republiko, Liberijo, Jordanijo, Alžirijo, Egipt in Indijo. Vsako leto organiziramo izobraževalno ekskurzijo ter si ogledamo zbirke stalnih in občasnih razstav s področja etnologije, antropologije in zgodovine.

Raziskovanje domačega okolja

Poleg oddaljenih in bolj skrivnostnih kultur učence zanima tudi raziskovanje posebnosti slovenske etnologije s poudarkom na raziskovanju domačega kraja. Tako smo v okviru študijskega krožka pridobivali in analizirali fotografsko gradivo, ki smo ga zbirali ob 200-letnici šole. Fotografsko gradivo smo vključili tudi v razstavo, ki je predstavljala časovni razvoj kraja in Osnovne šole Leskovec pri Krškem. V krožku pa smo obravnavali tudi naslednje teme: aktivna vloga žensk v lokalnem okolju, obrekovanje skozi čas, bralna kultura v lokalni skupnosti, razvoj tekstilne tovarne Labod in še katero. Delovanje študijskih krožkov se povezuje tudi s širšo lokalno skupnostjo. V krožku se učenci učijo medgeneracijskega sodelovanja, saj je veliko naših izobraževalnih ciljev povezanih s pridobivanjem podatkov od informatorjev iz lokalne skupnosti. Učenci se tako učijo pripraviti in voditi intervjuje, ki so dragocen vir pri zbiranju gradiva, ki pomaga ustvarjati še nenapisane dele lokalne zgodovine.

Gradivo o domačem kraju, ki ga zberemo in obdelamo v krožku, lahko uporabimo pri

različnih prireditvah, ki jih prirejamo na šoli, in ob priložnostih, ko so šolska vrata odprta širši lokalni skupnosti. Tako so tudi krajan- ni seznanjeni z rezultati dela raziskovalnega krožka. Hkrati pa po tej poti izobraževalne cilje (naučiti se nekaj novega) podkrepimo z akcijskimi cilji (razstave, ki pričajo o doma- čem kraju in lahko krajanom služijo kot vir novega znanja).

Tudi tako lahko v učencih krepimo pozitiven odnos do koncepta vseživljenjskega učenja, ki brez kakršnegakoli dvoma prinaša pozitiv- no izkušnjo tako z vidika medgeneracijskega sodelovanja kot tudi z vidika povezovanja z domačim krajem.

SKLEPNE MISLI

Vključevanje osnovnošolske mladine v študij- ske krožke je dobrodošla dopolnitev rednega izobraževanja v šoli, saj delo v manjših uč- nih skupinah omogoča, da so učenci aktivni v vseh fazah učenja, in sicer pri ugotavljanju izobraževalnih interesov, določanju vsebin učenja in ritma učenja, pri načrtovanju in uresničevanju zastavljenih izobraževalnih in akcijskih ciljev. Učenci lahko raziskujejo vse- bine, ki jih resnično zanimajo. Velikokrat so to teme, ki jih učni načrti ne vključujejo ali pa jih obravnavajo le na informativni ravni. V krožku učenci svoje znanje o izbrani temi poglobijo in potešijo svojo radovednost.

Tovrstno učenje spodbuja tudi pridobivanje vrednot timskega dela, ki jih učenci razvija- jo v medsebojnem stiku v skupini. V krožku se učenci srečajo tudi z mejami tolerance in sprejemanja, saj se večkrat soočajo z različ- nimi interesi, predznanjem in svetovnimi na- zori. Učenje demokratičnega (so)delovanja, soodgovornosti in soustvarjanja pa je temeljni namen vsakega šolskega študijskega krožka.

Proučevanje oddaljenih kultur ter posebnosti slovenske etnografije in zgodovine domačega kraja so teme, ki jih nadarjeni učenci radi in skrbno raziskujejo. Vsaka raziskovalna skupi- na pa doda svoj pečat ter oplemeniti delo z novimi raziskovalnimi pristopi in zamislimi, ki spodbujajo mlade raziskovalce, da se učijo razumeti in soustvarjati družbeno realnost.

LITERATURA

- Klemenčič, S. (1995). *Učimo se v študijskih krožkih*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Mijoč, N., Krajnc, A., Findeisen, D. (1993). *Študijski krožki*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Malečkar, V., Chvatal, M. (1997). *Spremljanje delovanja študijskih krožkov v Sloveniji v obdobjih 1993/94 in 1994/95*. Diplomski naloga. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko.